

- ☞ El segle XV contempla la normalitat plena de la nostra llengua: la poesia.
- ☞ La poesia va anar desprovençalitzant-se paulatinament en l'obra dels poetes: Andreu Febrer i Jordi de Sant Jordi.
- ☞ AUSIAS MARCH trenca amb el provençal de la tradició trobadoresca.
- ☞ VALÈNCIA:
 - ⇒ Es convertix en centre econòmic, polític i cultural més important:
 - ⇒ Construcció d'edificis d'estil gòtic (llotja)
 - ⇒ S'instal·len les primeres impremtes de la península Ibèrica (*Obres i trobes en llaor de la Verge Maria*, 1474).
 - ⇒ Els grans autors són valencians.
 - ⇒ L'estàndart es va valencianitzar.
- ☞ Preocupació per la correcció idiomàtica:
 - ⇒ *Liber elagantiarum* (Joan Esteve)
 - ⇒ *Regles d'esquivar vocables e mots grossers o pagesivols* (Bernat Fenollar i Jeroni Pau)
- ☞ Element contradictoria amb l'entronització dels Trastàmara (1412), d'origen castellà, sinicia el procés de castellanització de la nostra cultura.
 - ↳ donarà lloc al procés de substitución lingüística.

- Els poetes s'aplegaven en grups (tertúlies literàries) al voltant d'una figura de prestigi:
- ☞ Grup de Berenguer Mercader, ➔ pertanyien a l'estament aristocràtic. **ROIS DE CORELLA** és la figura més important.
 - ⇒ Tenien una formació humanística.
 - ⇒ D'estil solemne, artificios, clàssic ➔ **VALENCIANA PROSA**.
 - ⇒ Temes: mitològics i amorosos
 - ☞ Grup de Bernat Fenollar: **corrent satíric valencià**.
 - ⇒ Pertanyien a la burgesia
 - ⇒ Temes: satírics, humor
 - ⇒ Llenguatge planer
 - ⇒ Obres col·lectives en forma de debat poètic sobre un tema proposat: *lo procés de les olives, Escacs d'amor*.
 - ☞ Poesia de certàmens, ➔ de temàtica mariana, hagiogràfica

Ausiàs March va nèixer molt probablement a Beniarjó en 1400 (malgrat que segons algunes investigacions potser ho va fer a Gandia en 1397), fill del també cavaller i poeta Pere March i Elionor Ripoll. De molt jove prengué part en les expedicions que Alfons el Magnànim realitzà pel Mediterrani.

A partir dels vint-i-set anys ja no eixiria de la seua terra. Primer a Beniarjó, on administrava les seues propietats i més tard a València, on tingué una vida molt moguda i desordenada.

Als quaranta anys es casà amb Isabel Martorell, germana de Joanot Martorell, i va enviduar dos anys després. D'Isabel heretà els llocs del Ràfol de Famut, Benibéder, Cuta, Traella i el Ràfol de Xaló. El 1443 es tornà a casar, ara amb Joana Escorna, que també va morir jove. Ausiàs March va morir el 3 de març de 1459 a València. Cinc fills bastards i cap de legítim li han estat atribuïts.

1.- Antecedents

La poesia trobadoresca expressava uns sentiments cenyits per les normes de "l'amor cortès" escrita en provençal i signada amb pseudònim.

Ausiàs March (signa els seus poemes "Jo sóc aquell que em dic Ausiàs March"), escriptor ja en català, que trenca els motlles de la poesia trobadoresca disposat a parlar-nos d'allò que l'obsessiona: l'amor, les relacions de l'home amb Déu, la mort i el problema ètic.

2.- Importància d'Ausiàs March

Ausiàs March és un home de lletres molt reconegut dintre de la nostra literatura medieval:

- Fou un poeta molt llegit, per la influència que deixà en poetes castellans com Garcilaso de la Vega, Diego Hurtado de Mendoza, etcètera...
- La quantitat de manuscrits que ens han arribat, així com les nombroses traduccions que s'han fet de les seues obres.
- Perquè la seua obra es distancia de tota l'anterior, i esdevé una poesia molt personal i sincera.

3.- Modernitat de l'obra ausiasmarquiana

El perquè de la seua modernitat:

1. Utilitza per primera vegada el valencià en els seus poemes.
2. Se separa de la poètica trobadoresca més pel que fa a la temàtica que no a la forma, ja que conserva l'ús del senyal.
3. Nou tractament de la dona, diferent a la idealització amb què fou tractada pels trobadors. La dona en Ausiàs March és un ser humà amb totes les seues qualitats i els seus defectes o vicis.
4. L'obra d'Ausiàs March és una constant reflexió de tots els aspectes sobre la condició humana.
5. Pren la mort de la seua esposa Joana Escorna, com a tema d'algunes de les seues cançons, una prova més de la seua sinceritat.

4.- La seua obra

L'obra ausiasmarquiana està constituïda per cent vint-i-vuit poesies. La majoria dels estudiosos s'han decantat per classificar la seua obra per cicles temàtics.

Els cants d'amor

En la seua producció l'amor és un dels temes més importants. En l'obra de March la dona és una persona real, humana i individual i, en conseqüència la relació home-dona serà el compost de l'amor sensual (sentits) i l'amor intel·lectual (contemplació i pensament).

Podem dividir aquests cants en cinc senyals que corresponen a cinc etapes en la vida de l'autor.

Plena de Seny

Aquest primer cicle està compost per dènou poemes. Són una mena de diàleg entre l'autor i una dama, "aimia". El poeta proposa a l'amada una relació més madura tant física com intel·lectual, per tal de superar els desitjos de la carn i els problemes espirituals. La dama segueix el seu caràcter passiu i tradicional i no li respon. El poeta se sent fracassat, i presenta una actitud agressiva.

Lir entre Cards

Consta de trenta-cinc poemes, dirigits a una altra dona "dona Teresa". El poeta s'allunya dels aspectes físics de la dona i considera l'amor com una absoluta contemplació com a única possibilitat d'assolir l'amor pur i això el separa de la resta dels hòmens. Davant la resposta negativa de la dama, March pren una activitat violenta i fins i tot se sent culpable perquè la dama s'ha decantat per amar "l'home pec", l'impur, el comú. Tot açò el du a una obsessió per la mort, un tema constant en aquest cicle.

Amor, amor

Dotze poemes formen este cicle. Un dels temes més freqüents és l'enyorança d'èpoques anteriors en les quals ell amava desesperadament. No s'adreça directament a la dama, quan increpa o dialoga, o fa amb "Amor" personificat.

Mon darrer bé

Comprén només dues poesies adreçades, segons sembla a una sola dama, de la qual s'enamorà sent l'autor ja vell. Aquest nou amor fa oblidar els mals passats.

Oh, foll amor

Està format per deu poemes. El poeta se sent pecador, deshonest i vil i, fins i tot, avergonyit, d'ací el senyal "foll", que s'oposa a l'amor pur, cantat o desitjat de les poesies anteriors. Demana el perdó de Déu.

Els cants de mort

El tema de la mort no és exclusiu d'aquest cicle, format només per sis poesies dedicades a plànyer la mort d'una sola dona i sense senyal. La destinatària sembla ser la seua segona esposa, Joana Escorna. El poeta fins i tot, se sent culpable de la mort de la seua dona.

El cant espiritual

Aquest cant, dirigit a Déu, és una llarga oració (224 versos), escrits en segona persona i és considerat com un dels poemes més importants de la nostra literatura. El poeta es mostra preocupat per aconseguir el camí de Déu i té por d'ésser condemnat per haver caigut en el "foll amor" de la qual cosa es penedeix, fins i tot li demana a Déu que li acurte la vida per no incórrer en més pecats.

Utilitza els versos sense rima (estramps), amb la qual cosa la seua expressió esdevé molt més natural que la resta de composicions.

L'estil

La poesia ausiasmarquiana es mostra d'una banda **culta**:

- Perquè hereta dels trobadors "l'expressió formal" de l'amor: "senhal".
- Per l'estil ric, elegant i exacte, lliure de tota servitud lingüística provençal.

I d'altra banda **desimbolta** sobretot per la utilització del lèxic i la sintaxi populars. Els elements que contribueixen a donar esta sensació són:

- Presència constant d'objectes de la quotidianitat (pa, portes, forn...):
"Plena de seny, donau-me una crosta del vostre pa."
- Paisatges on se situa l'acció són del món medieval/feudal (castells, hostals, ciutats en festes, mar amb vent...):
*"Llir entre cards, passions d'Amor fan
Tembre i Fiar estar dins un hostel."*
- Personatges que hi apareixen (també del món feudal: soldats, vilets, pobres, lladres, camperols, malalts...).
- Sovint el poema és el desenvolupament d'una comparació inicial entre el poeta d'una banda i algun terme militar, marítim, mèdic, etc. d'altra.
- Sol utilitzar increpacions i interrogacions per aconseguir l'aproximació entre l'autor i el lector.

Espill és una obra misògina del metge i escriptor **Jaume Roig**, escrita al voltant del 1460. Jaume Roig hi parla en primera persona narrativa i s'adreça a Baltasar Bou, nebot seu en la ficció, per explicar-li com l'han maltractat les dones al llarg de la seva vida i per convèncer-lo que n'ha de viure al marge per obtenir la salvació.

L'*Espill* està escrit en més de 16.000 versos de quatre síl·labes, que rimen de dos en dos. (**noves rimades migpartides**)

Argument

L'*Espill* consta de quatre llibres.

- En el **primer llibre, *De sa joventut***, coneixem el protagonista, que parla sempre en primera persona i explica ara la seua infantesa. Orfe de pare i expulsat de sa casa per la seua mare, es veu obligat a guanyar-se la vida i emprèn un viatge aventurer, primer per **Catalunya** i després per **França**. Combat en la **guerra dels Cent Anys** al costat dels francesos i, a **París**, ja ric gràcies als botins que ha obtingut, intervé en la vida cavalleresca.
- El **llibre segon, *De quan fon casat***, narra els **fracassos matrimonials** del protagonista, primer **amb una donzella** que al final va resultar que no ho era, després amb **una viuda**, en tercer lloc amb una **novícia** i, finalment, explica l'intent frustrat de casar-se amb una **beata**.
- En el **llibre tercer, *De la llicó de Salomó***, el protagonista, desesperat per no poder trobar una dona adequada, pretén casar-se amb una parenta seua. És aleshores quan se li apareix en somnis Salomó, el savi bíblic per antonomàsia, el qual profereix una llarga invectiva contra les dones.
- Al **llibre quart, *D'enviudar***, el protagonista, decidit a fer cas a Salomó, després d'un pelegrinatge per diversos monestirs catalans, es retira a València i duu una vida de pietat, totalment apartat de les dones. Al final, però, s'hi reconcilia i en salva dues de la crítica general: la Verge Maria i la dona de l'autor, Isabel Pellicer.

Temes

Misogínia.- El primer aspecte que s'observa en l'*Espill* és la seua misogínia contundent. En aquest sentit, l'obra s'ha de contextualitzar en el debat que sobre la condició femenina existia a la literatura en llengua vulgar des del segle XIII.

Comicitat.- La misogínia de l' *Espill* és tan exagerada que havia de provocar per força la riulla en el públic contemporani. L'*Espill* és una comèdia en el sentit medieval del terme, és a dir, una obra escrita en un llenguatge col·loquial i protagonitzada per personatges de baix nivell que comença malament i que acaba bé.

La realitat quotidiana i l'element burgès.- L'*Espill* es desenrotlla narrativament a través de dos plans: l'un, el de les aventures imaginades del protagonista, i l'altre, el realista, el pla on són descrits els diversos escenaris que emmarquen l'acció.

Medicina.- Jaume Roig no amaga la seva condició de metge a l'*Espill*. Hi parla de medicaments, de malalties, de metges, de pacients, d'experiències personals com a professional de la medicina... i del cos de les dones vist com el descrivien els tractats mèdics del seu temps.

Estil i llenguatge

La limitadíssima longitud dels versos (quatre síl·labes) determina l'**estil** del llibre i, de vegades, en fa la lectura difícil. Roig es veié obligat a utilitzar amplis incisos, a mutilar versos i, en definitiva, a practicar diversos equilibris que moltes vegades distorsionen la sintaxi de la frase.

El **lèxic** és un altra de les magnífiques aportacions de l'*Espill*. L'autor afirma explícitament al prefaci que no ha fet sinó manllevar el llenguatge dels habitants de l'horta de València. A partir d'aquesta base lingüística inicial, que constitueix un mosaic amplíssim del vocabulari col·loquial de la València de l'època, l'autor realitza tota mena de girs semàntics i fonètics.

Joan Roís de Corella

Joan Roís de Corella (Gandia o València, 1435 - València, 6 d'octubre de 1497) fou un religiós conegut per la seva obra literària.

Roís de Corella era el fill primogènit d'una família de la noblesa i havia de dedicar-se, per tant, a la carrera militar (cas d'Ausiàs March) o a la diplomàcia. No podia ser ni advocat ni metge, professions reservades a l'estament burgès. I encara menys indicat era entrar en la carrera eclesiàstica. Roís de Corella trencà tota aquesta rígida distribució, ja que no fou militar, i per contra, cap a la maduresa ingressà en l'estament eclesiàstic.

La seva vida sentimental fou molt intensa, ja que a partir de les nombroses aventures amoroses anònimes a què fa referència al llarg dels seus escrits, han pogut ser documentades diverses experiències.

Aquesta vida tan agitada ens dóna a entendre que la dedicació religiosa no va ser producte de cap mena de vocació, sinó un refugi per tal d'evitar les activitats polítiques i militars. Mantingué relacions literàries amb els escriptors de l'aristocràcia valenciana de la segona meitat del segle XV, amb Bernat Fenollar i amb el príncep Carles de Viana.

Obra

Roís de Corella és considerat el màxim representant de l'humanisme renaixentista i fou l'últim escriptor important de renom fins a la Renaixença.

L'amor es convertirà en el centre temàtic de tota la seva producció: escriu per alleugerir els sofriments que li provoquen unes agitades relacions amoroses. Per això, els elements autobiogràfics i sentimentals són les característiques més importants de la seva obra literària.

En Corella és també el màxim exponent de la valenciana prosa: la **prosa** corelliana segueix el model aristocratitzant dels escriptors del segle XV, amb el predomini d'expressions ampul·loses i retòriques.

En la **poesia** segueix utilitzant el tradicional decasíl·lab. La seva obra en vers es caracteritza per parlar de l'amor des d'una perspectiva desenganyada i trista. També va escriure poesia religiosa.

Obra profana

Cal destacar la *Tragèdia de Caldesa*. Es tracta d'una novel·leta molt breu, escrita als voltants de 1498, que narra la infidelitat d'una donzella, amant de Corella, de nom Caldesa. L'acció s'esdevé a la cambra de la donzella on l'autor està esperant-la, i observa desesperadament des d'una finestra com Caldesa festeja amb un jove de més baixa condició social. Una vegada ella ha acabat, es presenta davant el poeta com si res no haguera passat.

Obra religiosa

La vida gloriosa de santa Anna es tracta d'una amplificada i dilatada biografia de la mare de la Verge Maria.

Història de la gloriosa santa Magdalena narra la història de santa Magdalena. Aquesta és una narració de tema i esperit completament medievals però relatada amb un estil renaixentista i recaragolat sintàcticament i retòricament.

La història de Josef, fill del gran patriarca Jacob degué ser creada quan Corella ja tenia el títol de mestre en Teologia. Es tracta d'una gran amplificació dels capítols del Gènesi que narren els fets de Josep.

Obra mitològica

Història de Jason e Medea és posada en llavis de Medea, que explica la ingratitude de Jason per donar exemple a les dones.

Història de Leànder i Hero és escrita en prosa amb la particularitat que intercala versos estramps.

Prosa epistolar

La primera i més extensa és el *Debat epistolar amb el príncep de Viana*, que conté elements temàtics que el relacionen amb la *Tragèdia de Caldesa*. El tema del debat és el d'haver de triar entre dues dames, una que estima i no és corresposta i, l'altra que és desitjada però que en canvi no estima.

Prosa de circumstàncies

El *Triümf de les dones* és un llarg parlament de la Veritat, personatge al·legòric, en defensa del sexe femení. Obra a contracorrent de la misogínia de l'època.
